

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*Дерев'яно Б.В.
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету*

На сьогодні господарська сфера будь-якої держави світу не може розвиватися хаотично лише під впливом економічних законів. Держава у будь-якому випадку бере активну участь в управлінні і координуванні усіх процесів, що відбуваються в економіці. І чи не найголовнішою функцією держави є здійснення державного контролю у сфері господарської діяльності. Без ефективного контролю у сучасних умовах жорсткої конкуренції, зовнішнього та внутрішнього економічного і політичного тиску на вітчизняні суб'єкти господарювання, численних проявів корупції неможливо реалізувати ефективні державні програми чи проекти розвитку економіки та її сфер.

Державний контроль у сфері господарської діяльності здійснюється на основі норм Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 року, норм спеціальних законів та підзаконних нормативно-правових актів, якими визначається компетенція міністерств, державних комітетів, комісій та інших центральних органів виконавчої влади в частині здійснення нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Проте спеціальне законодавство є достатньо розгалуженим, повноваження органів державного контролю часто дублюються, механізми співвідношення між ними не передбачаються. Часто одні й ті самі норми законодавства по-різному трактуються службовцями різних органів державного контролю та суддями. Через це на практиці виникає засилля суб'єктивізму та корупція. З іншого боку, відсутність або обмеженість державного контролю призводить до хаосу у сфері господарювання і нівелює сенс здійснювати будь-яку законну господарську діяльність. І хоча пошуку шляхів удосконалення правового регулювання державного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у різних галузях та сферах економіки України присвячувалися дослідження провідних вчених-господарників з різних правових шкіл, проте невирішених завдань у досліджуваній царині залишається багато, що вимагає постійних додаткових досліджень.

На відміну від цивільного й адміністративного господарського законодавства відрізняється схожістю із господарським, торговельним, корпоративним, економічним тощо правом і законодавством інших держав, зокрема європейських. І не в останню чергу це стосується законодавства про здійснення державного

контролю. Тенденцію до зближення правового регулювання державного контролю у сфері господарської діяльності різних країн, яка передбачає зміну спрямованості правового регулювання з адміністрування реалізації публічних інтересів на сприяння суб'єктам господарювання у здійсненні господарської діяльності, реалізації їх конституційних прав і свобод виявила Н.В. Никитченко [1, с. 395-396]. Протягом останніх років у багатьох країнах світу, у тому числі й Україні, під час регулювання економіки та здійснення контролю діяльності суб'єктів господарювання різних сфер та галузей на перше місце виходить державно-приватне партнерство. Його мета полягає не у покаранні суб'єктів господарювання після виявлення фактів порушень ними законодавства, а спільний пошук механізмів виходу зі складної ситуації і всебічна допомога суб'єктам господарювання, власникам їх майна, акціонерам, працівникам, контрагентам. Ця тенденція є загальносвітовою і ставить на меті поширення законного протекціонізму у внутрішній економіці.

У теорії та практиці здійснення державного контролю господарської діяльності важливе значення має відмежування адміністративістського та господарсько-правового підходу. Згадувана Н.В. Никитченко справедливо критикує думку стосовно того, що відносини зі здійснення контролю господарської діяльності лежать лише у площині регулювання адміністративного права, адже останнє регулює відносини виконавчо-розпорядчого характеру і не пов'язане з управлінням господарською діяльністю. Якщо основою виникнення адміністративних правовідносин є правопорушення, то організаційно-господарських – управління господарською діяльністю. В адміністративно-правових відносинах уповноважений орган виступає від імені держави, а в організаційно-господарських – і від свого імені [1, с. 25]. При здійсненні контролю діяльності суб'єктів господарювання державні органи надають платні послуги, які називають державними, адміністративними або публічними. Державні та адміністративні мають між собою відмінності і входять до категорії публічних. Переважна більшість дослідників-юристів вважають, що послуги є публічними через те, що надаються адміністративними органами. Із цим слід погодитися і виправдати поділ публічних послуг на адміністративні та державні. Проте слід додати, що термін «публічні послуги» застосовується у більшій мірі не тому, що такі послуги надаються державними (публічними) органами, як це часто вважається у межах науки адміністративного права, а тому, що ці послуги на основі положень ЦК України та ГК України про публічні зобов'язання повинні надаватися будь-кому зі споживачів, зокрема і суб'єктів господарювання.

Література:

1. Никитченко Н.В. Правове регулювання державного контролю у сфері господарської діяльності : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.04 / Никитченко Наталія Валеріївна. — Київ, 2015. — 477 с.